

In Memory

них змаганнях, – це давало нам змогу зустрічатися зі спортсменами і отримували від них самвидав...

Жодна українська публікація і жодна українська справа не здобула у Західному світі, в Америці й Канаді, такого колосального розголосу, як “Лихо з розуму” англійською мовою. У нас є сотні вирізок з преси англійською, французькою, іспанською, німецькою мовами, які писали про Чорновола і про “Лихо з розуму”. І це був важливий внесок у відродження незалежної України.

В. Піскун

ВІКТОР ЧУМАЧЕНКО

(26.04.1956 – 5.12.2017)

5 грудня 2017 року у Краснодарі (Російська Федерація) помер Віктор Кирилович Чумаченко, літературознавець, громадський діяч.

Народився Віктор Чумаченко 26 квітня 1956 року в станиці Ахметовській Краснодарського краю. Закінчив Кубанський державний університет, філологічний факультет за спеціальністю російська мова та література (1978 р.) та аспірантуру в Літературному інституті імені Максима Горького Союзу письменників СРСР за спеціальністю теорія літератури

(1987), захистив кандидатську дисертацію. Працював у різних інституціях свого рідного краю, але найдовше – завідував кафедрою літератури Краснодарського державного університету культури і мистецтв (1993–2013). Був директором Науково-видавничого центру Краснодарського державного університету культури і мистецтв, першим заступником головного редактора регіонального наукового журналу “Культурная жизнь Юга России” (1999–2013); членом редакційних колегій серійних наукових видань “Кубанский сборник”, “Книжное дело на Северном Кавказе: история и современность”, “Кубань – Украина:

проблеми историко-культурного взаємодіяння”; був науковим консультантом “Енциклопедії сучасної України”, “Шевченківської енциклопедії”, членом Наукового товариства імені Шевченка. Останнє місце роботи – старший науковий співробітник відділу експертно-консультативної діяльності і проблем культурної і природної спадщини, провідний науковий співробітник відділу комплексних проблем вивчення культури Південної філії Російського науково-дослідного інституту культурної і природної спадщини ім. Д. С. Ліхачова (2014–2017). Сухі слова з офіційної біографії мало говорять про людський характер, про особливі (хоча часом і приховувані, тяжкі обставини життя, наукові і життєві уподобання).

Незбагнена генетична пам’ять пов’язувала Віктора Чумаченка з українством. Останніми роками він признався друзям, що “у снах я розмовляю українською”, а в роки свого студентства “мав мрію продовжити навчання в Київському університеті, але батьки вже були старі, не зважився їх покинути у самоті”. Значно пізніше йому пощастило продовжити вишкіл на філософському факультеті Українського Вільного Університету в Мюнхені (1995). Все подальше життя Віктор присвятив вивченню і збереженню забороненої й понищеної української складової в культурній традиції Кубанського краю, тісно пов’язаній з Україною походженням і подальшими зв’язками. Він очолював комісію з літератури Фонду культури Кубанського козацтва, був членом громадської ради Літературного музею Кубані (Будинку Якова Кухаренка), вченим секретарем Товариства української культури Кубані. Його надзвичайно шанували дослідники в Україні. Постійно відчуваючи незатишне становище “українофіла”, Віктор Чумаченко намагався якомога більше встигнути зробити те, що без нього навряд чи хто зробить. Справою його життя стало вивчення української літературної традиції на Кубані, що охоплювала життя і творчий доробок близько 150 літераторів, істориків, етнографів і фольклористів. З допомогою численних друзів він збирав розкидані по багатьох архівах і бібліотеках світу відомості про Якова Кухаренка, Миколу Рябовола, Луку Бича, Івана Шаля, Петра Волиняка, Михайла Обідного, Василя Барку, Дмитра Нитченка, Олексу Кирія та багатьох інших пов’язаних з Кубанщиною вчених, митців, діячів Кубанської Народної Республіки і кубанців – вояків Армії УНР. Упродовж багатьох років наполегливо розшукував і пропагував літературний спадок Василя Мови, українсько-кубанського вченого і громадського діяча; історика Кубані, ви-

In Memory

датного діяча української еміграції Федора Щербини, розшукав його забуте поховання у Празі й домігся перепоховання у Краснодарі. Він задумав багатотомне зібрання праць вченого, з допомогою друзів виявляв їх по численних архівах і бібліотеках світу. З першої його серії під назвою “Невидані твори” на 2016 р. вийшли чотири томи з запланованих шести. Так само вчений перейнявся долею розстріляного в Сандормоху діяча українізації на Кубані, історика Сергія Грушевського (1892—1937) – троюрідного небожа Михайла Грушевського.

Він жив Україною і намагався допомогти всім українським науковцям, хто тільки звертався до нього: і філологам, і історикам, і фольклористам. І всі ми відчуваємо невимовний трагізм рано втраченого життя.

Віктор Кирилович був заслуженим працівником культури України (1998); Кубані (2001); Республіки Адигея (2016). Його знали дослідники в різних країнах світу. Він любив людей і вони до нього линули. Багато з них знали його лише листовно і ніколи не зустрічалися з ним, але цінували його знання і вміння допомагати людям. Недаремно він писав: “Всех, кто любил меня в мире огромном и странном, / Жизнь разбросала по странам и меридианам. / Где-то далеко должно быть не плохо им спится. / Спите, друзья! / Пусть любовь моя нынче вам снится”.

Останнім часом він любив спілкуватися з колегами і друзями на Фейсбуці. Писав вірші, коментував статті, вивішував свої фото з юнацьких літ... Остання його присутність у мережі 3 грудня 2017 року, і надзвичайно символічна цитата про життя, яку йому визначив Файсбук: “Щоб побачити веселку, треба пережити дощ”. Скільки тих “дощів” вилилося на його голову і ранило його надзвичайно чутливе серце...

Українці втратили великого й надійного друга. Одним із останніх його віршів був таким.

За чёрным бором – вражий стан,
За стылым тыном – злые гости,
А супротив один Иван
Да кости предков на погосте.
О чём, Россия, ты молчишь?
Молиться Богу надоело?
Зачем вокруг такая тишь,
Когда творится злое дело?

Зажги костры и бей в набат,
Пугай огнями супостата,
И верь: придёт на помощь брат,
Как приходил уже когда-то.

Литературная Россия, № 42 (1 дек. 2017).

В. Піскун